

Нови Сад, 1. августа 1913.

Број 14.

ТРГОВАЧКА ОМЛАДИНА

Година II.

ЛИСТ ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ПРИВРЕДУ

ОРГАН СРПСКЕ ТРГОВАЧКЕ ОМЛАДИНЕ У АУСТРО-УГАРСКОЈ МОНАРХИЈИ

УРЕЂУЈЕ:
РЕДАКЦИОНИ ОДБОРВЛАСНИК ЈЕ ЛИСТА:
НОВОСАДСКА ТРГОВАЧКА ОМЛАДИНАОДГОВОРНИ УРДНИК:
НИКОЛА Ј. ЂУРЧИЋ**НАРОДНА
ПРИВРЕДА****Просвета и трговачки сталеж**

У последње време у нас се све више говори и пише о просвећивању народном. Али то писање и ти говори веома су незнатна помоћ а да се дође до жељенога циља: до опће народне просвете. За то се иште рада, врло много рада и то баш на самој оној њиви где хоћемо плода, а то је: у народу.

Па да ли се сретамо с тим радом? На жалост веома мало, а особито у главним слојевима нашега народа: међу ратарима. Но лакше је написати предлоге, одржати два-три говора с „одушевљеним“ и „пламеним“ речима, него спустити се међу оне незнатне и мале и њих износити на светлост духовнога видела — просвете.

И у овом послу остајемо верни својој старој, тако рећи традиционалној лакоћи у послу: да фабрикујемо предлоге, па онда да их другима остављамо да их остваре. Међу тим, ко кличе и покликује потребу народнога просвећивања, први је позват, да радом покаже хармонију између својих речи и истинске воље да послужи доброј ствари и да докаже, да његово писање и пропагисање мисли о народном просвећивању нису оно, што народна кажа вели: „Жив био Тодор, да се чини говор“. Пример је прва и неминовно потребна манифестација озбиљности у мишљењу и искренности у хоћењу.

Кад уз говоре и писање не иде и оно што је најглавније: дело, онда је учињен и онај кобни корак, који дели озбиљно од комичнога, те се такав „рад“ с подсмехом спомиње, и важне потребе народне извргну се руглу. Од такога „рада“ још је већа онда штета по те послове, него да се можда ништа не ради.

Свима нам спада у дужност, да стално проповедамо, да та само писања и ти сами ветровити говори нису дело и да ко хоће да се назове радником на којем делу народне њиве, да тај онда у истини мора и радити, радити. Доста нас је већ штете стало то, што смо допустили и допуштамо скоро већ читаво једно столеће, да се сматра да ко много говори да много и ради и да се тако на лак и јефтин начин стиче име огњевитога родољуба.

За сва народна поља овако јефтино давање лаворике од велике је штете, а за народно просвећивање то може да буде права пропаст. Шта би било на пр. од винограда, да се неким опћим послом обрађује? Шта од кукуруза, кад би се за све струкове само неки заједнички послови предузимали? У милијарде удара на целој земљи број чокота и струкова кукуруза, па за сваки чокот и струк мора да се нађе ко ће их сваки посебно окопати, а чокоће још и шкрњати, везивати, више пута шкрупити и т. д.

А колико и колико пута треба више овог ситнога рада, ако хоћемо народ да просвећујемо! Зар овај много тежи посао да је могуће вршити с а м о говором и писањем? И то још у једаред да просвећујемо стотине, хиљаде? Говор и писање могу, истина, да подстичу на размишљање и да послуже да се буди интерес према ствари; али ако хоћемо успеха у народном просвећивању, онда морамо предузети и у том послу једини рационални и једини прави пут, а то је просвећивати и духовно обрађивати јединице народне. Ко пак хоће тим јединим правим путем да иде, за тога има један поклич само: У народ, у народ!

А како мало има и како управо и нема у нас просветних радника, који се држе тога пута! Знамо чак и кликтавих проповедника потребе о просвећивању народном, који ваљда ни два-три човека из народа не познају, а са сиромашним ратаром ваљда још ни речи нису од срца прозборили, и управо и за срамоту сматрају то. Шта онда вреде ту празне речи?

Као што је Исус Христос рекао матерама, да пусте децу к њему, тако и прави просветни радници треба да привлаче народ к себи и да се к њему спуштају, те плеве незнање, зла и опачине из његове душе а уносе у њу знања, врлине и племенитост. Све то треба радити с појединцима, а особито и у првом реду у самим домовима народнима. Ту је читава школа слика и појава за потпомагање свакога добра и за сузбијање свакога зла а и за даље придобивање за дело просвете.

Оваким начином могу врло много помоћи просвећивању народноме свећеници и учитељи, кад би посећивали домове својих парохијана и ученика и спојили цркву и школу са живом црквом и школом, са народом. Особито пак свећеници могли би постићи бескрајне успехе у сваком добру утецају на народ, па и у просвећивању му, кад би што више вршили пастирску службу у народним домовима, јер народ се најпре повери свећенику. Многи свећеници већ и врше ово пастиревање и у тим местима осећа се велика корист од тога.

Но и сви други просвећенији људи у народу могу веома много користити у послу око просвећивања народнога, ако хоће да се спусте к њему — на онај пут, који к народним домовима, к народној души и народноме срцу води. Па ко се крене на тај пут свагда треба томе да тежи, да се што више приближи појединцима у народу и да чланове народне појединце обделава, као што виноградар сваки чокот посебно обрађује. Ако добијемо јаке јединице, имаћемо и јаке скупине: друштва и задруге, а иначе и ове установе ће нам рамљати. Од лошега материјала не може се подићи ни јака зграда, а откуд тек град?!

На овај пут к своје народу обраћамо пажњу и нашем вредноме трговачкоме сталежу и нашој трговачкој омладини. И од њих, као од интелегентнијих чланова народа, може се веома много користити дело

просвећивања народнога. Камо год доспеју у народне слојеве међу старије и млађе, мушке и женске, богате и сиромаше, а осете, да су ти слојеви по знању и познавању света и појава у свету ниже од њих, нека не пожале труда пружити десницу своју, те подићи ове чланове народне на више, на зрак просвете.

Просвета народна опће је добро. Што је год више буде у нашем народу било, све ће више имати од ње користи и сами појединци, а и целина. Корист је ова и морална и материјална. Оне које просветите, са одашоћу духовне деце прибиће се уз вас, а и материјално ће радо потпомагати своје просветиоце. И јаче осећање народне заједнице моћи ће се само помоћу народне просвете остварити.

Трговачки а тако исто и занатлијски сталеж баш за то су нам тако јако потребни, јер су они ти сталежи, који живе у средини између народне интелигенције и ратара, те могу врло много радити на просвећивању народном, а тиме и на том, да се изгледе разлике, које по просвети деле поједине слојеве народне. Ове разлике већма раздвајају него разлике по имању и положају. У овом правцу наши трговци и занатлије а и омладина њихова могу веома много учинити, па дела на посао — вредан и истрајан за напредак и срећу народну!

Некада се јунаштво мерило по том колико је ко у боју одсекао глава. Данашње јунаштво пак нека се у раду за народ мери по том: колико је ко народних јединица просветио.

Љуб. Лотић.

Блиска будућност

Мита Теодоровић — Беч

Данас, када већ можемо са сигурном поузданошћу слободно са основаном претпоставком констатовати, да се налазимо на прагу завршетка једне необично великог калибра кризе, ваља нам, утврдивши бар до-

ЛАСАЛ:

КАКО ЈЕ ПОСТАО КАПИТАЛ

(Наставак)

Са овом новом десеторицом, који му на расположењу стоје, може бити да ће ово предузети: пет од њих додаће одељењу тридесеторице, који му луксузне потребе задовољавају и направиле једно мало одељење играча, — а осталих пет додаће одељењу, које алате производи, које је одељење од 10 првих сад на 25 робова нарасло. Али због савршенијих и сложенијих алата, које ови сад праве, плива господар у луксузном уживању и овај увиђа да може своја луксузна уживања много боље увећати и уфинити ако од ових 30 луксузних робова одели 10 и дода одељењу, које алате и друга оруђа производи да би тако посредним путем увећао своја средства за уживање. Ово одељење порасло је од 10 првих на 35 робова и господар може сада наредити да врте, кују, може машине увести које раде без престанка и он достиже увек већу множину средстава за луксузно уживање и рану и то сасвим неузимајући у рачун да може број својих робова тим умножити, почем им нужног времена за плођење дозволи и тим може увећати речена три одељења.

Од оних 100 робова који беху најпре тако подељени да су 30 производили луксузне предмете, 60 рану а 10 алате сад су се свако групирани. 25 производе непосредно луксузне предмете, 40 рану а 35 алате и друга оруђа.

Из тога ће противници увидети да то што господар учини не беше никако „штедња“ него непрестана промена правца проивводње; увек уваћаше нову поделу рада и увек увећаваше радну силу на посредној производњи луксузних пред-

некле чињенице, бацити ма и летимичан поглед у блиску нам будућност.

Услед рата на Балкану, пољуљали су се и тако рећи до застоја доспели интереси трговине, индустрије и привреде и то не само међу странкама зараћених држава, него је утицај од те ратне кризе задао силне ударце економским интересима свију оних држава, чија је трговина налазила додирних тачака на балканском полуострву. Нарочито пак наша монархија, као непосредни сусед и јако ангажована са својим производима највећма се је осетила погођеном са неизмерно штетним последицама. Наши трговци и индустријалци изгледа да су са тешким болом прекужили ово критично стање. Но чим једаред коначно се уреду нормалне прилике, онда ће поново трговина да дође у свој стари колосек, шта више у будуће заузеће много шире и веће димензије, услед измењеног положаја а која ће држава са својом трговином највише простора запремити показаће нам скоро будућност. Да наша држава неће том приликом доћи у прве редове о томе не може више бити сумње. Како бар зли језици говоре, ми смо са нашом безглавном политиком сами себе онемогућили. И наш највећи пријатељ Немачка задовољно трља руке. Судећи по разним знацима Немачка и Италија ће својој трговини прибавити веома велики Absatzgebiet у знатно проширеним балканским државама. А то канда зато, што су оне доста близу, те подвоз ће бити јевтинији, а после и врло обазриво се понашала и Немачка и Италија, док смо се ми, међутим, и сувише експонирани. Зато већ сада допиру до нас гласови Србијиних трговаца: ви сте чинили вашу дужност, сада смо ми на реду да такође вршимо своју дужност. Шта значе те речи? Зар оне нису моћни глас дубоко увређенога, који хоће да сматра за дужност, да се реванжира за све оне неправедне и неоправдане отимачине, које су од стране наше монархије намерно извршене на штету српске народности.

Запарложено трговачко поље на целој Балканској Полуострву стицајем садањих прилика доспело је у

мета, дакле увећаваше производство у алатима и машинама накратко увећаваше непокретни капитал. И у колико он то више чињаше, — што се противницима чини да „штеди“ — у толико више увећаваше средства за уживање.

Овом господару ићаше од прилике тако, као што Јулија о њеној љубави Ромеу рече: „Што више дајем то више имам“. У колико више робова трећој колони (одељењу) додаваше, која непокретни капитал произвођаше, у толико више имаћаше средстава за уживање, у толико више трошаше и у толико више могаше трошити.

Овај господар представља реалну (стварну) слику развијања европског друштва и његовог капитала.

Противници ће из тога увидети да у овом не беше никако говора о отказивању задовољства и штедње па макар та и туђа зарада била.

Они ће уједно увидети да онај, који каже „подела рада“ у једно исто време каже (премда је то за неке врло чудно) „заједнички уједињени рад“ и да овај заједнички и уједињени рад у почетку беше једино могућан у форми ропства, које је услов култури и нагомилању капитала. У форми дакле која је силом направљена и одржана.

Да како! то беше срећа што је ропство у почетку цивилизације стојало.

Али зар противници не увиђају да би време било да се учини крај ропству, које још непрестано у разним формама и у разном ступњу постоји, да би време било да се присвајању туђе зараде крај учини.

Крај учинити, ја кажем? о не! пут развијања дугачак је и спор! Али време је да се почетку краја учини.

врло акутан стадијум. Зато оно и заслужује нарочиту пажњу од стране трговачког staleжа.

Већ пре неколико месеци читао сам у немачким стручним трговачким листовима, где се упозорују њихови трговачки кругови на богате изворе што проистичу из балканских држава. Па се тога ради препоручује трговачком staleжу, да се благовремено, дакле још за време трајања рата упознавају са језицима дотичних држава, те да ба били у положају одмах иза сређења нормалног стања приступити пословној трговачкој вези. Јер празна места биће још и услед тога, што је многи колега оставио своје кости на бојишту. На мене је таково безобзирно, управо дрско резоновање, веома неугодан утисак учинило. Шта мисле ти културтрегери? Ако се они осећају да су од Бога „изабрани“ да буду господари сваке ситуације то су онда зацело на кривој путу. С тога им поручујемо ово: још никада национализам није био прожет толиком свешћу народном као данас; још никада се национализам није исполио у појединим народностима у толикој мери, као у овом двадесетом веку. Прошла су она времена када се проповедало: брат је мио, које вере био. Шовинизам је данас тај интернационалан принцип сасвим уништио. Нарочито код нас Словена хвата дубока корена онај сепаратизам, који је означен под именом оне две речи из нашег националног еванђеља и гласи: Свој своје! Из тих разлога кадри смо туђину довикнути: всује труд. Ако је да се празна и ново основана места попуне онда у првом реду долазимо ми Словени, па онда опет ми и свагда само ми.

Али ипак не смемо заборавити да су балканске државе агркултурне, те стога принуђене користити се туђим производима све дотле док им се трговина не развије до високог степена, а индустрија не подигне до жељене висине. Да ли ће се то пак моћи што брже и скорије извести, велико је питање.

Обзиром на нас Србе с ове и с оне стране видим у овој згоди где нам се поставља питање: да ли смо дорасли у својему позиву за оне велике и тешке за-

датке, који на нас са нестрпљењем чекају? Да ли смо довољно спремни и снажни за подизање трговине и индустрије широм целог Српства? И да ли се у том нашем потхвату огледа систематски рад.

Зраци културе, зраци свеопште цивилизације, мораће балканске државе увести у све оне кутове, где је до скоро још увек владало царство мрака. На свакоме кораку примењивати модерне принципе савременог доба. А ко је позван, да узме знатна удела при ширењу цивилизације? Свакако та пријатна дужност припада — трговини. У колико која држава има ширу и велико развијену трговину, у толико веће благостање ће да влада у целој земљи, а после трговина је у овоме тренутку још позвана, да буде претеча индустрији. За то и само ради тих разлога, ми Срби морамо ванредну пажњу посветити и са што бржим темпом корачати нашим циљевима.

Све наде око тога посла, леже у рукама трговачке омладине.

Што се тиче наше браће с оне стране, уверен сам, да ће са лакоћом моћи привести крају чамац, јер неће наићи на своје путу на никакве сметње, јер су они једини господари у границама властитога им териториума. Но код нас је то баш противно. Ми при вршењу нашег рада на све могуће сметње наилазимо, а к томе није нам дозвољено још из виших обзира лаћати се разних т. ј. појединих обранбених средстава. Па ипак не треба ни ми да очајавамо. Јер у Србину лежи неизмерна силна снага, која је у стању да у борби за опстанак, не само да дуго издржи, него и да савлада противника.

О приликама трговачке омладине у Србији нисам довољно информисан. Зато морам и ћутке преко ове прећи. Но утолико више сам посвећен у живот наше трговачке омладине и хоћу у што краћим напоменама о њој да прозборим рећ две.

Истакао сам, да трговачку омладину очекују тешки проблеми. На њена млађана леђа постављени су такође тешко задатци. Она мора да носи одговорност

На сваки иачин противници су увидели да капитал није постао „штедњом“ и да се штедњом не увећава.

Хоћете ли да знате, моји противници, како се у развијеном друштву као на прилику у данашњем нов капитал образује?

Узмимо један стваран постојећа пример.

Ја купим један плац или ма какво добро за 100.000 талира. Претпоставимо случај да ја 5 процената од мога добра добијам и то све потрошим. Ја не уштеђујем баш ништа. Но шта више ја трошим годишње преко мога дохода још 2000 талира, дакле задужујем се и упропаћујем. Но после 10 година ја продајем моје добро, или због тога што се људство намножило и што је због тога земља поскупила ја добијем за моје продато добро 200.000 талира. Ја исплатим 20.000 талира дуга што сам се раскошним животом задужио и остаје ми још преко тога нов капитал од 80.000 талира. Одкуд долази овај нови капитал од 80.000 талира? Он је постао друштвеним одношајима или друштвеним поредком. Он је постао зато, што сада на том истом земљишту много више људи живе. — Што се народ намножио. — Он је постао може бити и због тога што су се сада и неплодније њиве почеле обрађивати да би се нужна рана за народ произвела, па како се на пијаци морају у цени жита исплатити трошкови око његовог производа учињени, то сам онда ја у стању да могу моје жито, које ме много јефтине кошта, продати по поскупљеној цени.

Или може бити да је мој капитал постао и зато што други богатији народ средства има и ова је употребио да цену жита повећа или може бити тим, што је у другој каквој земљи укинута увозна ђумрук на жито.

Накратко може бити све је помогло само није мој рад и моја „штедња“.

Или претпоставимо случај, да сам ја уложио мој капитал (100.000) у акције каквог гвозденог пута. Ја сам, ама баш ништа небринући се око те жељезнице добијао н. пр. годишње 5 на 100, потом 8, затим 10, после 12, 13, итд., и ја сам ову деста грдну дивиденду немилостиво увек до последње крајцаре трошио. Ја продам сад моје акције, оне вреде по курсу 175 т. ј. за сваку цедуљу, која је у почетку 100 вредила ја добијам сад 175 и тако ја добијам од свију мојих акција један нов капитал од 75.000 талира а нисам баш ништа од мога дохотка заштедио и учувао.

Како је постао овај нов капитал? Друштвеним односима, друштвеним стањем.

Превоз путника увећао се је, превоз робе такође а може бити и да су се трошкови око одржавања и то проналаском каквог страног инжинира умањили. — Укратко, друштвеним односима, само не мојим радом и мојом „штедњом“ скочила је вредност уложеног капитала.

И не примећују ли противници — економи школе буржоазијске — да се овим начином до новог капитала долази. Они морају то знати! Цело коло њихових познаника и пријатеља постали су око разних жељезница на овај начин богати, ја кажем, они морају то знати, јер су стотинама пута о томе с њиховим познаницима говорили.

(Свршиће се)

пред историјом и својим потомцима о своме раду. И то о раду који не сме да буде мршав него веома плодоносан. Па пошто успех снажи вољу и храбри је при свакоме потхвату, тога ради морамо имати жеља за велике и узвишене циљеве и морамо показати на крупне успехе, разуме се што скорије, те да тиме можемо бити на дику и понос своје народности.

За нашу трговачку омладину може се рећи од како је организована да стално тежи за напретком, а и да је за ово десетак година дала видна доказа свога живота. Стварају јој се услови да може да се образује у духу времена. И она свакога дана збиља све више се приближује циљу. Разуме се, да је на томе путу прати свагда успех, који јој и даје снаге и воље и она непрестано чезне за вишим и већим. И ако су резултати доста задовољавајући ипак се морају подврћи критици и означити за недовољне. Темпо, темпо изгледа сувише спор. Њега треба убрзати па неће мицање онда бити незнатно, и после неограничене велике жеље, јер ко нема крупних жеља тај је задовољан са малим и не помишља на велико.

Споменуо сам систематски рад.

Баш у тој тачци огледају се наши недостатци. Нема код нас систематскога рада у погледу наше стручне наобразбе. Биће да нас и материјалне прилике у томе донекле спречавају. Али ипак и та се сметња даје отклонити. Неопростива је погрешка од свакога омладинца, када све време свога сервирања проведе једино у нашим крајевима кретајући се из једнога места у друго, уместо да бар коју годину проведе по страним земљама и светским варошима, те да тиме види и научи се од страних и напреднијих народа бољему.

Мих. Аврамовић

Земљорадничко задругарство

Задругарство је било познато свима народима, у свима временима, на свима ступњима. У давнашње, тзв. преисторијско време, људи нису могли друкчије ни живети ни опстати него у великим задругама. Задружно су се бранили, задружно су нападали, задружно су ишли у лов на огромнога мамута, задружно су отимали пећину у великога пећинскога медведа, они поред река и језера задружно су хватали рибу и шкољке, у шумама задружно су крчили себи пролаз и склониште. Доцније су ови првобитни задружни облици прелазили у друге — нове — форме, ове у још новије тако, да се може, по остатцима и надживљајама, који су се до данас сачували, поуздано рећи: да је задругарства било увек и код свих народа, да сваки облик задругарства одговара своме времену, т. ј. погодбама које су га створиле, да сваки друштвени, привредни и морални ступањ има и своје особите задружне облике.

Задругарство, које данас видимо, ново задругарство, поникло је тек у новије доба, у почетку прошлога столећа, када су извесна открића и проналасци променили начин рада и живота већег броја грађана. Оно стоји у тесној вези с појавом велике, крупне радиности, помоћу мањих и већих машина. Ова индустрија одвојила је велики број ручних прерађивача — занатлија — од њихових средстава за производњу и упутила их на њихову радну снагу, која је добила сад у фабрикама отворено тржиште. Тада се појавило оно, што дотле никад нико није видео у свету. На једној страни незнатан број предузетника, у чијим су рукама сва оруђа за производњу, на другој велики број негдањих самосталних прерађивача, којима није остало ништа више до једино голе радне снаге, која је упућена опет и једино ономе, који је ту снагу оголео, експроприсао. Поремећеност је била очигледна, неправда велика, али успех технике није питао за то, већ је корачао својим путем. Једни су мислили да ће тај ход зауста-

вити ако разлупају машине и поруше радионице. Али су се преварили. На место једне радионице, ницале су две; на место једне машине, десет. Рушење није помогло, него је још усавршавало технику. Тада су разборитији стали да размишљају како да се не боре против усавршица, које значе несумњиво напредак људскога друштва, а да оне ипак не наносе штете толиким сиротанима. Из ових размишљања поникла је плодна мисао: да је зло не у самим машинама и великим радионицама већ у томе, што су та средства за производњу у рукама малог броја људи, који помоћу њих исисавају и радну снагу својих радника. Зато сва та средства треба предати у руке радној снази, треба их на неки начин ујединити, и онда неће бити на једној страни предузимача а на другој радника, неће бити два супротна интереса који би се вечито борили међусобно, већ ће обе улоге бити спојене у једним и истим лицима: радници ће бити у исто време и предузетници. Као практичан израз ове мисли нашло се да ће најбоље одговарати удруживање радника, задруге радничке у којима би радници били власници свих оруђа за производњу, управљачи предузећа и у исто време извршиоци — радници — његови.

Дуга је и опширна историја ових радничких заједница. Мени није смер овде да о тој врсти задруга излажем свој суд и своја опажања. Мени је главно да изнесем, којим је путем ново задругарство створено и ради тога морао сам поменути појаву радничких задруга, које су — у времену новог задругарства — претеча земљорадничким задругама. Читаоци ће видети да је и с другог једнога гледишта требало да се помену овде и радничке задруге.

Мало час смо видели да је у области индустрије нове задруге изазвало то, што је нов облик производње одвојио малог прерађивача, радника, од његових оруђа за производњу и оставио га на милост и немилост предузетника, власника нових оруђа за производњу. У земљорадњи је та ствар ишла другим путем. Напретци, који су у овој области постигнути, нису уништили малу, самосталну привреду масе земљорадника. Они га нису ни одвојили од његових оруђа за производњу, која су остала и даље таква да их може имати и примењивати и мали произвођач. Шта више може се рећи да је напредак технике донео у земљорадњи сасвим обрнуте резултате него ли у индустрији: јер док је индустрији свака усавршица у раду и машинама корачала упоредо с растењем предузећа, газдинства, у земљорадњи су највеће усавршице постигнуте на малим газдинствима, напредак је корачао упоредо с опадањем обима и величине газдинства. Данас је потпуно доказано и утврђено да нема ни једне новине у земљорадничкој техници коју не би био кадар да прими и примени мали земљорадник, а нема је, јер ни једна од тих новина није таква да је мали земљорадник не би могао примити ни применити.

Па ипак и ако напретци, које је земљорадња учинила од како је земљорадник почео да производи не више само своје намирнице већ и велики део производа који се као роба, трг, еспап продају другоме, нису поткопали основу малим привредама, они су донели извесне промене, од којих у великој мери зависи одржање и успех ових привреда. — Земљорадник је, истина, остао и даље власник своје земље, своје стоке, својих справа, семења, садница итд.; али су се сва та оруђа морала сад разумније и боље употребљавати. За размножавање ваљало је одабирати боља грла и боље семење, боље их гајити и боље хранити; на место првобитних справа, које је градио сам земљорадник или мајстор у селу или најближем градићу, ваљало је применити друге, савршене и боље, које израђује фабрика; на место неуређене производње и прераде, која се није оснивала на новчаној потреби, ваљало је увести извесан ред и уређења, јер се само на тај начин могло доћи до веће суме новаца, до већег прихода итд. Како се ни једна од ових промена није могла извршити без суделовања извесне суме капитала, без извесних особитих уређења и нарочите стручне спреме, то су избиле на видик особите тешкоће за које већина земљорадника није пре тога ни

сањала. Ове тешкоће биле су узрок, те су многи земљорадници допали зеленашких дугова; оне су створиле читав један ред људи, чија се свеколика вештина састојала и састоји у томе како ће што боље да заплету и вежу своје дужнике; те су тешкоће дале полета ситном посредништву на селу и у оближњим градовима и градињима какво се никад дотле није видело ни чуло. И лихварство, и прекомерно посредништво, и сви неизбежни пратиоци ових израста на телу друштвеноме и привредноме — све се то дигло било да се користи тешкоћама у које је запао био земљорадник да себи тече блага на рачун земљорадников, да себе распрти и рашири на штету напретка у земљорадњи. Тако је и земљорадник добио своје вампире, који су испијали његову снагу и хранили се његовим животом. Овде они нису могли, као у индустрији, да одвоје земљорадника потпуно од његових оруђа за производњу, али — ако нису могли и ако не могу то — они су навалили свом снагом на његов приход, на његову ренту, и упели су се из петних жила да одавде поцрпе што више могу, да управ не оставе ништа више него што је најпотребније да би земљорадник могао производити нове приходе, нову храну за њих.

Зато је овде и ново задругарство пошло другим путем а не оним којим је пошло било у индустрији. Онде су била у питању сама оруђа за производњу, овде је у питању приход земљорадников. Онамо је велики предузетник намах одвојио малог прерађивача од његових средстава за рад и бацио га на тржиште као имаоца само и једино радне снаге, овде лихвари, зеленаци и посредници одвајају земљорадника од његова прихода и нагоне га да им свој приход у облику интереса на новац и профита (добити) на куповинама и продајама, стално уступа. Дешава се, додуше, да се и земљорадник растане од својих оруђа за рад, али то не бива зато што је у лихвару или посреднику стекао спремнија такмаца на земљорадничкоме пољу, већ што не може да им да онолико прихода колико су они разрезали на њ. Ово бива поглавито када интерес на новац скочи, када цене производима падну, када се цене намирницама несразмерно попну, када година изда, када наступи помор у стоци, када — једном речи — настану прилике да се лихвари и посредници не могу задовољити само редовним приходом земљорадниковим. Тада настаје насилно одвајање земљорадника од његових средстава за рад, земљорадник понајлакше губи карактер самосталнога привредника, ишчезава као такав на краће или на дуже време или на свагда. Бива да се овакав земљорадник временом врати у самосталан положај; земљораднику је уопште куд и камо лакше да поврати своју привредну самосталност, него ли занатлији и фабричкоме раднику; али тада настаје опет исти процес, исти ход ствари и промена, које су раније претходиле.

Од како су земљорадници почели да се удружују, те да удруженим путем бране свој приход од насртљиваца и пљачкаша, од тога доба се не зна више за овакве убитачне појаве у области удружених земљорадника. Удружени земљорадници лако набављају капитал, који им је потребан за бољи начин привређивања, и од њих не може лихвар да отме приход нити има прилике да доведе њихову самосталност у питање. Удружени земљорадници боље и јефтиније набављају оруђа за рад, која се данас израђују у фабрикама, великим рудницама или на великим огледним и угледним добрима, и они не уступају свој приход посредницима у виду веће цене и лошије каквоће ових оруђа. Удружени земљорадници узели су у своје руке најсавршенију прераду млека, воћа, грозња, меса итд., и сав приход, који би од тога рада припао приватним предузетницима, додају својој имовини, употребљавају га на своје благостање, бране га до пљачкаша и отмичара. Удружени земљорадници пробитачније продају своје производе и прерађевине, и не дају да приход, који несумњиво њима припада, отиде у виду мање цене у џеп прекупаца и посредника. Удружење је, једном речи, постало изврсно средство за одбрану земљорадникове самосталности, средство које је — тако да кажем — запушило све канале кроз које је пре тога

одилазила снага земљорадникова. Оно је — нешто још више — постало нераздвојни сапутник новије земљорадње и нема данас земље, која се колико-толико може уврстити у културне земље, у којој се задругарству не би поклањала достојна пажња. Помоћу задруга се једино данас у напредним земљама шире новине у народ; ове су ојачале утицај науке на земљорадњу и показале су се као најбољи пут за популарисање — ширење — употребе бољег семена, јачег вештачкога ђубрета, бољих справа, бољих начина рада и прераде; помоћу њих је и утицај оних јавних установа, које су позване да потпомажу напредак и благостање у народу, постао јачим, осетнијим, јер није више као пређе упућен на поједине растурене јединке, већ на усређене, сконцентрисане и дисциплиноване масе. Један немачки писац, др Пудор, умесно је казао: „да је историја земљорадничких задруга у исто време и историја примене земљорадничке науке и технике у земљорадњи“.

Новчана пијаца

На глас, да ће се овај други балкански рат брзо локализовати и мир успоставити, настало је на свима европским пијацама неко оптимистичко стање. Почетком седмице опајало се свугде обилатост у новцу. У Будимпешту, а нарочито у Беч стижу врло много страних понуда, а разлог је томе тај, што је код нас сарамерно већа каматна стопа, него на западним пијацама.

Спремање за ултимо се већ започело. У Берлину су велики менични портфељ донели на пијацу, због чега је приватна каматна стопа за $1/8\%$ на $4\frac{1}{2}\%$ скочила. Но зато није искључено, да ће Немачка Царевинска Банка каматну стопу снизити. Статус банчин је још увек са 100 милијона лошији, него прошле године истога месеца. Банчина залиха злата знатно расте, пошто је банка издала и нове банкноте од 20 марака.

Занимљиво је знати, да је последње седмице стање злата код свију европских нотних банака нарастило.

На лондонској и париској пијаци последњих дана опажа се извесно побољшање. Према њујоршким извештајима новчано стање се тамо знатно поправило. Новац се јако нудио, чему је последица била знатно опадање приватне каматне стопе.

Најновије каматне ставке су ове:

Бечка првога реда $5\frac{7}{8}\%$, будимпештанска првога реда $6\frac{1}{8}\%$, средњи заводи $6\frac{3}{4}\%$, портфељне менице $7\frac{1}{4}\%$. Берлин $4\frac{1}{2}\%$, Лондон $3\frac{1}{16}$, Париз $3\frac{3}{4}$, Амстердам $4\frac{1}{4}\%$ Брисел $4\frac{1}{4}\%$.

Стање нотних банака:

Аустро-Угарска Банка

		Круна
Залиха метала:	1,525.081.000	1,529.200.399
Менични портфељ:	904.517.000	809.887.334
Ломбард:	232.092.000	225.834.900
Промет банкнота:	2,315.227.000	2,232.702.320
„ пор. „	190.145.000	103.501.000
Банчина кам. стопа	6%	6%

Немачка Царевинска Банка:

		Марака
Залиха метала:	1,371.515.000	1,422.840.000
Менични портфељ:	1,307.201.000	1,082.622.000
Ломбард:	78.623.000	76.800.000
Промет пор. банк:	166.200.000	—
„ не пор. „	—	99.180.000
Банчина кам. стопа	6%	6%

Енглеска Банка:

		Фунти штерлинга
Залиха метала:	37.391.000	38.229.000
Менични портфељ:	30.853.000	29.122.000
Промет банкнота:	29.631.000	29.391.000

Цела резерва :	26.220.000	27.288.000
Банч. "	24.688.000	25.719.000
Банчина кам. стопа :	4 ¹ / ₂ %	4 ¹ / ₂ %
<i>Француска Банка :</i>		
		Франака
Залиха слата :	3,313.685.000	3,328.677.000
" сребра	622.167.000	623.859.000
Промет банкнота :	5,592.785.000	5,567.463.000
Менични портфељ :	1,567.532.000	1,574.295.000
Банчина кам. стопа	4%	4%
<i>Нови Сад, 27. јула 1913.</i>		<i>C. J.</i>

Земља и рад

II.

О засејавању тучом пострадалих ораница кукурузом

О питању, како да се земље, које је туча побила, ипак колико толико још ове године исцрпе, пише један стручњак у Загребачкој „Хрватској“ ово :

Ове је године туча на многим местима уништила усеве, услед чега многи господари очајавају, јер не знају, шта да чине, чим да уништене усеве надокнаде. Пола је лета минуло, па није довољно времена, да на ново посејани усеви — осим хељде и прохе — дозоре, тако нам одговарају. Ова је бојазан само донекле оправдана у сушним годинама, но у години, која обилује влагом, као ова, и где је наде, да ћемо имати лепу и доста суху јесен, могли би тучом пострадали господари још себи помоћи и из неприлике се извући, кад би с места посејали на земљишту, с кога су скинули потучене усеве, кукуруз, који у року од 90 до 100 дана сазрева.

Оваквог кукуруза имаде више врсти, које ћу споменути. „Канадски златожути кукуруз“ искушан је код нас, те је најбоље успео. Утврђено је, да је половицом маја посејан, а половицом августа био је потпуно зрео и за бербу способан. Кукуруз „Мерцер“ доспева у року од 80 дана, но тражи особито добру земљу. „Стодневни Бристол-кукуруз“, у слабијем и хладном тлу, дочим је „Ливингстонов рани златни кукуруз“, посејан после пролетњег мраза у месецу мају, био у септембру за бербу. Наши су Посавци у Славонији врло често присиљени били садити белозрнасти кукуруз, који је такођер иза 90 дана зрео. Такав бели изврсни кукуруз познат је у трговини под именом „Силвер-Мине“. Дакако, да овај брзо успевајући кукуруз није од велике вредности у трговини, али је ипак од велике важности у господарству за храну људима и животињама. Исто тако се господари у помањкању крме могу помоћи сејањем кукуруза, који се зелен коси и спрема. Такав је кукуруз познат под именом „Елефантен зелени кукуруз“, као и „Протем“. Успева свуда. Нарасте брзо 2 до 2 и по метра висине. Имаде много слаткога лишћа дугачкога и широкога, пунога сока. Стабљика му је мекана. Овај зелени усев морали би господари узгајати увек и стављати на њ велику важност, јер је од непроцењиве вредности за марвогојство, у толикој скоро мери као зелена детелина, док се осушеним уштеђује много на сену. Ко жели, односно ко мора прихватити сејање 100-дневног кукуруза, нека то учини безусловно. Ако је у неприлици за сено, нека замоли привредну подружницу, сељачку или земљорадничку задругу, да семе брзојавно путем своје средишњице наручи. Дотле, док стигне семе, нека приреди земљу. Успех биће сигуран, а задовољство неће изостати. Пред нама је до касне јесени још пуних 130 дана, дакле много више, него што је за дозорење кукуруза и нужно. Ваља само прионути на посао. Овога би се правила могли држати и они господари, који нису тучом пострадали.

Шумарство и рударство у Старој Србији и Маћедонији

Три четвртине читавог шумског поседа у бившим и данашњим турским провинцијама припада држави, али због никаквог шумског господарења држава од ових шума није имала никакве користи. То лоше господарење са шумом учинило је, да су некад у средњем веку богата шумска подручја Старе Србије и Маћедоније готово опустошила и рачунала се као најсиромашније шумске земље у читавој Европи. Пре неколико година увела је Турска у европским провинцијама шумска надзорништва, али ни ова не моглоше зауставити рапидно пропадање шуме.

Као најбогатији шумски вилајет рачуна се Солун са 180.000 хектара шуме. На другом месту долази битолски вилајет са 150.000 хектара шуме, а на трећем косовски вилајет са 100.000 хектара,

Рударство у Старој Србији и Маћедонији било је још у средњем веку познато па се тада извозило из ових крајева и злато и сребро у Млетке. У XIII. веку допутовали су у ове крајеве саски рудари и знатно подигли рударство. За време Турака рударство је потпуно пропало. Истом за последњих неколико деценија почело се опет с ископавањем и претраживањем руда, али рударско пословање није се нигде на велико у европском смислу те речи отпочело. Вилајети солунски и косовски рачунају се, да су најбогатији рудама. Кром, лигит, антимон, арсеник, олово и магнезија почело се већ по мало експлоатисати. Власници су ових концесија делом турске капиталисте, а делом иноземна друштва, а међу њима су најпознатији С-те Касандра и Браћа Алатини, који раде већином с француским капиталом. У читавом вилајету косовском имаду 4 рудника а у вилајету солунском 11. (Кром, антимом, арсеник, олово и магнезија.) У вилајету солунском ископавањем се испоставило, да имаду један сребрни рудник, 2 рудника за кром, 2 за магнезију, 1 за бакар, 1 за олово, 2 за лигит. У вилајету косовском имаду 3 рудника за олово, 4 за кром, и 1 за антимон.

Нема сумње да ће рударство у овим крајевима имати знатну будућност. Чујемо, да српска влада намерава, да изради тачне геолошке снимке читавог овог територија. Рударство ће у овим крајевима по свој прилици прећи у државне руке. С. Л.

Ст. Јанковић — Нови Сад.

Аустро-Угарска и Балкан

Крвави догађаји на Балкану, који се ево већ годину дана одигравају, а нарочито неочекивани обрт са Бугарском од пресуднога значаја је по Аустро-Угарску. Овом приликом нећемо говорити о црним облацима, који се већ поодавно гомилају на њеном политичком небу, него о привреди, не мање значајној грани њених животних интереса, која се на Балкану суши и којој прети опасност, да буде сасвим одсечена. Главна и тако рећи једина извозна пијаца зар да остане без муштерија?

И досада смо само по цену великога труда и напора знали очувати своје интересе. Дуг балканских држава износи отприлике 1³/₄ милијарде. Њихове обвезнице и ренте циркулирају највише по Француској, те Енглеској, Немачкој, Белгији и Холандији. Јасно је дакле, да и нису рецимо Југословени по вери и по породици народа у сродству са Русијом, да посредством францускога капитала, који је заступљен отприлике са 4 милијарде франака на Балкану, није тешко економско-трговинску политику кројити на уштрб Аустро-Угарске. А томе је крива сама Аустро-Угарска. Ево, десет година, прође од како смо балканским државама отказали царинске и трговинске уговоре и са Србијом почели царински рат. Још нам је живо у памети, како је Голуховском, као и тадашњем

министру спољних послова за исти царински рат дало повода наоружање Србије. Србија је потребовала зајам од 120 милијона динара, од којих је један део хтела употребити за набавку топова. Аустро-Угарска није била вољна одобрити речени зајам, те Србија би приморана обијати и даље прагове. Нико је није примио са раширеним рукама. Сви јој стављаху тешке и понижавајуће услове, од којих је услов француског министра финансија био најпогоднији: да Србија, између осталог, наручи топове у Крезовој фабрици.

Голуховски је све и сва употребио да Србију натента да јој Шкодина фабрика лиферује топове, када је видио да му је сав труд узалудан, трговински и царински уговор, који је баш у оно време истекао, није хтео да обнови. То му је била „освета“. Поред свега тога изгледа по Аустро-Угарску били су тек повољни: 80% целокупног српског експорта нашло је себи пијацу у Аустро-Угарској и Голуховски скује паклени план по коме би Србију у сопственом јој салу угушио, ако би затворио границу овог експорту. Што смисли то и учини. Али једну пољопривредну државу, као што је Србија није могуће уморити глађу. Но овај његов корак, који је за највећу осуду, бар га је разголитио као једног обичног дилетанта у питањима националне економије. Да Србију, као што рекосмо, није могуће уморити глађу, потврдиле су осамдесетедесете године прошлога столећа када је Француска из политичких разлога објавила Италији царински рат. И она је насела, јер Италија, не само да није економски ослабила, него је баш, напротив, почела богатити се; смањивање експорта пољопривредних артиклова спустило је цене животних намирница: то је деловало на усталаштво на пољу индустрије у таким размерама да за кратко време у северној Италији она процвета. И тако, у колико је народ претрпео штету због малог експорта у привредној економији у толико накнадио исту грандиозним напредовањем своје индустрије.

Тај царински рат је управо и показао пут економском благостању Италије. Сорнино и Лусати у току десет година су не само велику државну конверзију оврховели, него су знали све државне ренте у домовини сместити тако, да је од целокупних италијанских државних дугова отприлике само у вредности 500 милијона лира ефеката остало у иноземству.

(Свршиће се)

ОМЛАДИНСКИ ГЛАСНИК

Н. Т. О. — на последњој својој одборској седници решавала је текуће и административне ствари. Уједно се обавио избор потпредседника и тајника. На место досадањег потпредседника г. Давидовца, који је напустио Нови Сад, изабран је г. Никола Антоковић, а тајничких се дужности примио по једногласном избору г. Милан Станков. Уједно је решено, да се приреди повећи излет августа месеца, а 2. августа у друштвеном дому другарско вече.

ЦЕНТРАЛНА УПРАВА. Унутарњи чланови Централне Управе одржали су 18. јула о. г. IX. ванредну седницу. На истој су узета на претрес извршења свих одлука и решења донесених на VIII. седници, чији је рад у прошлом броју у додатку исцрпно изнесен. Руководство радом Централне Управе поверено је г. др. Милану Петровићу искреном пријатељу и покретачу нашег омладинског покрета. — Прекупљена је књига Српска Граматика од Др. М. Петровића, која ће се продавати по К 1.20. — Даље је решено, да се у корист ојачања „фонда за издржавање стручних књига“ имају купити јавно новчани прилози, који ће се у своје време квитирати.

ГЛАВНИ УРЕДНИК „Трговачке Омладине“ Г. С. Бошковић поднео је оставку на дужностима главног уредника, пошто ће за најкраће време напустити Нови Сад. Са овим бројем завршава своје редиговање.

ПРИВРЕДНЕ ВЕСТИ

МОРСКИ РИБОЛОВ У АУСТРИЈИ У 1911—1912. ГОД. Службени податци о резултатима морског риболова у Аустрији у години 1911—1912. показују знатан напредак према прошлим годинама. Ухваћено је у свему 67,003.685 комада према 43,319.525 комада у год. 1910—1911. у тежини од 12,462.374 килограма према 10,960.895 килограма у прошлој години. Целокупна вредност риболова износи 10,392.676 круна према 8,865.247 круна у год. 1910—1911., дакле за 1,536.429 круна више него у години 1910—1911.

Конзервисане рибе произведено је 7,611.796 доза сардела у уљу, (према 4,586.991 у прешлој години), 138.031 доза макрел (скомбри) у уљу, 1,541.897 килограма 4,586.991 усолених сардела (према 936.345 килограма у прошлој години), 1700 осушених јегуља (према 3112 килограма у 1910—1911. год.). Вредност целокупне производње конзервисане рибе износила је 4,072.043 круне (према 3,101.896 круна у 1911—1911. год.).

ЕНГЛЕСКА ОСИГУРАВАЈУЋА ДРУШТВА У УГАРСКОЈ. Животно-осигуравајуће друштво „Грешам“ у Лондону, које имаде у Угарској много послова, преузело је све угарске послове енглеског друштва „Штар“, које престаје у Угарској. СЛОВЕНСКА ТРГОВАЧКА ШКОЛА У ТРСТУ. Аустријско министарство за богоштовље и наставу поделило је приватној дворазредној трговачкој школи у Трсту иза школске године 1912—1913. до укључиво 1914—1915. право јавности, те је речена школа уврштена међу вишим трг. школама.

ДЕОНИЦА ОД 200 К ПРОДАЛА СЕ ПО 1 КРУНУ, и то угарске парне цигљане у Комарну, која је због лошег грађевног стања изгубила читаву главницу. Један власник од 121 деонице био је принуђен, те су на дражби продали све ове деонице за само 121 круну, или по 1 круну на деоницу.

ГРЧКИ МОРАТОРИЈУМ истекао је 18. јула, те је опет продужен на месец дана.

ДЕЛОМИЧНИ МОРАТОРИЈУМ У РУМУНИЈИ проглашен је, од када је почео рат с Бугарском. Мораторијумом могу се послужити само оне особе, који су позване у војску. Но пошто је читава војничка резерва мобилизирана, то је број трговаца и занатлија, који се могу послужити мораторијумом тако велик, да је читави трговачки промет запео. Мораторијум протеже се такођер и на сељаштво, које не треба да плати своје дугове банкама, нарочито пољопривредним и хипотекарним заводима, за то запињу скоро сви новчани заводи, који ће по свој прилици обуставити свој рад, ако рат још дуже устраје.

ЗАБРАЊЕН ЈЕ ИЗВОЗ ИЗ РУМУНИЈЕ за петролеум и све врсте жита због рата са Бугарском. Аустро-Угарска наручује доста велику количину петролеума из Румуније за своје потребе, те ће ова забрана, ако дуже времена устраје, деловати на цену петролеума. Велетрговци петролеума одржали су због тога скупштину у Бечу, где су и румунски експортери заступљени били, те се уговарало, да аустријски и румунски произвађачи петролеума створе у јесен ове године картел.

ИТАЛИЈА ЗА АЛБАНИЈУ. Од како су настале нове прилике у Албанији, труде се талијански трговачки кругови уз потпору владе, да се тамо што лепше удоме. Из талијанске луке Бари возе многе лађе до албанских приморских места Бара, Драча, Медове, Љеша, Валоне и Санти Кваранта; возња траје просечно 6 сати. Трговачка комора у Бари поставила је одбор, који се бави питањем, како да Талијани изграде железничке пруге Љеш-Скадар-Ниш, те другу пругу Драч-Охрид-Битољ-Скопље. Осим тога се хоће на новооснованој универзи у Бари основати албански факултет, да се још чвршће привезу Арбанаси за Италију. Надаље ће се код свих талијанских конзула у Албанији уредити трајна изложба талијанске робе, а конзулима ће се доделити трговачки чиновници.

НОВА БАНКА ЗА АЛБАНИЈУ за коју смо јавили, да ће је основати са главницом од 5 милијона круна једно друштво, на челу којег стоји Wiener Bankverein и аустријски Kreditanstalt, имаће, како се чује, и неке велике талијанске банке за конзорте, тако, да ће је основати банке из Аустрије, из Угарске и из Италије.

ВОЈНИЧКИ ТРОШАК НА ПОЈЕДИНОГ ГРАЂАНИНА за годину дана отпада у маркама (1 м. = К 1·20) у Француској 19·29; у Немачкој у 14·94; у Енглеској 12·51; у Италији 9·45; у Русији 7·95; у Савезним Државама северне Америке 4·36.

УРЕЂИВАЧ КИНЕСКЕ ВАЛУТЕ ЈЕ НЕМАЦ. Чешће смо јавили, да у Кини још нема златног и сребрног новца, као у осталом свету, него се ове племените ковине измењују у најразнијим комадима и облицима по тежини. Сада хоће кинеска република да уведе новац, а за саветника код уређења валуте позват је познати стручњак из Немачке, Арнолд, управитељ немачке државне банке, да кроз више година остане у Кинеској и да уведе тамо валуту.

ГЕНЕРАЛНИ ШТРАЈК У РУСКОЈ ПОЉСКОЈ спрема се, јер радници свих творница и других предузећа траже повишице плаће, које су у Пољској доста ниске. До сада обуставише 200 фабрика свој рад, а штрајују 65.000 радника.

КИНЕСКИ ЗАЈМОВИ У АУСТРИЈИ И НЕМАЧКОЈ подигнути су код конзорцијума банака у Бечу и Берлину од 50 и од 60 милијона круна уз 6% камата. Ове своте позајмљене су на 5 година, а на сваких 100 круна добила је Кина 92 круне, а само један део у готовом и за остатак добиће држава торпедњаче.

FIRST SECOND NATIONAL BANK-А У ПИТСБУРГУ ОБУСТАВИЛА ЈЕ РАД И ПЛАЋАЊЕ. То је била банка, којој је наш свет у Америци на жалост много веровао. Познато је, да је наш народ изгубио милијоне свог крваво зарађеног новца у којеквким америчким банкама, јер је давао своју муку њима, место да је слао новац у свој крај и у свој завичај: нашим српским земљорадничким задругама, српским штедионицама и српским банкама. Нећемо ни да спомињемо онај силни новац, што је пропао у рукама разних несавесних људи, којима је у четири ока наш неписмени и неуки свет свој новац давао, а даје га и данас. Наша штампа увек упућује наш свет, да свој новац не поверава америчким банкама, које су несигурне, него да га шаље у свој крај и завичај. Српска Банка слала је онамо и своје људе, да народ о томе обавесте, па да се наше српске уштеде у Америци упућују овамо и да се с њима наша снага овде подиже и утврђује. Ова најновија несрећа опет је један доказ више, какву сигурност наш народ има у америчким банкама и како су оправдане поуке, да се свет чува тих банака. Да су те поуке свуда срцу примане, данас би нашем народу били сачувани сви они милијони, што му их је упропастио злогласни Зоти и стотине других швиндлера и пропалица по Америци, а упропастиће му и та Фирст Секонд Национал Банка, како чујемо десетак и више милијона. За то, народе, памет у главу! Нека ти и ово буде једна поука више, али и последња, да српски новац треба да иде у српске руке!

НОВА СРПСКА ТРГОВАЧКА РАДЊА У НОВОМ САДУ. У Новом Саду у главној улици на месту бивше радње Јована Летића отворио је ових дана нову српску радњу, трговину мушке помодне робе бивши председник Новосадске Трговачке Омладине, г. Паја Ст. Јаковљевић. Сретно!

НОВИ МИНИСТАР ТРГОВИНЕ. За новог министра трговине постављен је барон Иван Харкањи, који је 17. јула о. г. своје звање преузео.

ПОПЛАВА У УГАРСКОЈ. Тиса непрестано расте. У мармарошкој жупанији упропаштено је од воде 87 опћина. У жупанији Марош-Торда учинила је поплава велике штете. Село Ерде-Сакал походила је уз то и страшна туча, какви се у опће на свету ретко памти. После ужасне олује ударила је туча тако густа, да су на земљу падала зрна туче слеђене у грудe, тешке до једног килограма. Има деведесет људских

жртва. Поплава никако не престаје. У уторак је у сатмарско жупанији био пролом облака. У једној јединој опћини разорано је 129 кућа са безброј споредних зграда. — Мориш је опет набујао са свима притоцима и поплавио околна места. Марамарошсигет је по четврти пут великим делом под водом. — У жупанији Угоча разорила је поплава 600 кућа, а 1200 породица је без крова. Штета је од поплаве огромна и износи на милијоне. Читава села су уништена, а житељство доведено на просјачки штап. Од Ронасека до Марамарошсигета уништено је све што је води стајало на путу. И црни Кереш је изишао из корита, па поплавио домене надвојводе Јосифа. — Поред новчане кризе ова поплава беше нож у срце нашој привреди.

УЛОГ. Велики Управни Просветни Савет у Сарајеву који је највише црквено тело свију православних Срба у Босни и Херцеговини, уложио је недавно 100 хиљада круна у Савез Српских Земљорадничких Задруга за Босну и Херцеговину. — Особито је лепо образложење, ради кога се у Савез новац улаже. Улаже се, с тога, што ратарски сталеж највише доприноси аутономији, и што Савез односно Српске Земљорадничке Задруге, основане на принципу неограничене одговорности, дају веће јемство, него и једна друга установа.

ЖИГИЦЕ „СУМПОРАЧЕ“ У УГАРСКОЈ И ХРВАТСКОЈ. Закон од 1. јула забрањује продају таквих жигица, које садржавају „фосфор“. Дакле фосфорне шигице не сме се продавати. Већина творница шибница већ од 1. јануара 1913. г. не употребљује за производњу жигица бели фосфор, већ другу упаљиву материју, па се сумпораче и друге жигице у паклама од 1. јануара 1913. произвађају без фосфора. Осечка фабрика „Драва“ није од нове године скоро никакве залихе имала готове робе, па они трговци, који су после 1. јануара 1913. повукли од „Драве“ сумпорачу, могу ове даље продавати, јер су исте без фосфора, дакле одговарају законским основама.

ПАЛИДРВЦЕ. Ми смо у једном од прошлих бројева донели вест о поскупљивању жигица, и да ће г. фабриканти (картелције) преговарати са министром. Сада можемо јавити да су ступили са министром у преговоре, али су ти преговори запели, јер им министар никако на сусрет неће да изађе, он смера да монопол жигица од г. г. шпекуланата ослободи, што би заиста у корист потрошача сасвим умесно и право било.

УГАРСКА ТРГОВАЧКА БИЛАНЦА од нове године до 30. маја исказује да је у земљу робе:

увежено за К 784,200.000

извежено за К 711,100.000

пасива К 73,100.000

АУСТРИЈСКА ТРГОВАЧКА БИЛАНЦА од нове године до 30. маја исказује да је у земљу робе:

увежено за К 1,369,100.000

извежено за К 1,091,100.000

пасива К 278,000.000

РЂАВО СТАЊЕ УГАРСКИХ МЛИНОВА имаће за последицу, да опет, као што је у овој години било, сви будимпештански, а велики део провинционалних млинова обуставе на 2 до 3 недеље свој рад.

ГУБИТЦИ НА ПАРИШКОЈ БЕРЗИ изнашају по статистици код 162 врсти главних папира, којима се тргују на овој берзи, између течајева од 31. децембра 1912. и садашњег око 5000 милијона франака. Ако се уважи, да је на свршетку минуле године берза тако слаба била према течијевима преклањске године, да су ртзлике течајева од онда до 31. децембра за двоструко веће од разлике на 31. децембра и данашњих, то се изгубило на 162 врсти папира само на паришкој берзи 15 милијарди. Ова дуготрајна новчана криза, која је на другим берзама можда још већу штету проузрочила, него на паришкој, те ако се том приброје силни остали губитци у трговини и индустрији, стајала је сваку државу нише, него највећи изгубљени рат.